

חליתם? נפצעתם? תשמחו עליהם

צבי יהודה ויצמן

לשמונה זה בהחלט כף, אבל לא רק. אפילו המדע כבר מתחיל להכיר בכך ששמחה ואנרגיה חיובית מעלה את תוחלת החיים. מותר הבנה זו התפתח בעולם מושג שהוא כבר לא כל כך חדש - ליצנות רפואית. היום כמעט בכל בית חולים ניתן להיתקל, ולא רק בחודש אדר, באיש עם תחפושת ואף אדום, או אישה עם בגד מקושקש, כובע ליצן וכמובן - אף אדום.

אם הליצן מצליח להסב את תשומת ליבו של המטופל מהמקום שבו הוא נמצא אפילו לחמש דקות זו עמידה במשימה

מה צריך לדעת בשביל להיות ליצן רפואי, מה כבר יש ללמוד במשך חצי שנה של הקורס ומה ההבדל הגדול בין ליצן רפואי לליצן ימי-הולדת, על כך תספר לנו שלומית וולפין, 36, שבעצמה מתפקדת בשני הכובעים תרתי משמע, ובעוד כמה כובעים נוספים (כאן אל תנסו לחפש עוד משמע).

אז המקצוע שלך זה ליצנית רפואית?

האמת היא שאני עובדת בארבעה דברים. אני מאפרת, מורה לקומיקס לילדים, ליצנית לאירועים וימי הולדת, מדריכת ליצנות רפואית ואם תרצו משרה נוספת, אז אני גם אמא לשתי חמודות. מבחינת הליצנות הרפואית אני מדריכה בקורס של ארגון 'שמחת הלב' ומתנדבת קבועה בבית חולים כד"ר גיחי בדיחי. בנוסף אני מדריכה גם בני נוער שמתנדבים כליצנים רפואיים באזור הצפון כולו.

אני מבין

שלמדת ליצנות רפואית, ואז אמרת לעצמך: "למה שלא

אעשה מזה כסף" והלכת להיות גם ליצנית ארועים?

לא, זה בכלל לא אותו דבר. ליצן יומולדת חייב להצחיק, וליצן רפואי לא תמיד בא להצחיק, אלא בא להיות עם החולים ולא תמיד זה בקטע של הומור.

מה בעצם לומדים

בקורס ליצנות רפואית?

קודם כל צריך להבין שהקורס שלנו הוא קורס לחיים, וזו לא קלישאה. אנחנו מתחילים בלימוד מציאת האני שלך, ואחר כך למצוא את הליצן שבך - כי בכל זאת אתה צריך להיות סוג של ליצן, אחר כך לומדים גם להיפתח ולרום מול אנשים ועוד הרבה טכניקות. המטרה של הליצן הרפואי היא לשנות את האווירה. הליצן לומד איך לתפקד מול קהל חולה, כואב ואפילו באבל. זהו מקום קשה, ואנחנו בעצם צריכים לגרום לאדם שמולנו להפריש חומר שנקרא אנדורפינים, סוג של תרופה פנימית.

מה זאת אומרת למצוא את הליצן שבי?

זהו תהליך של מציאת עצמך ולא נעוץ לו מהחבר

שמסביב. בכל אחד יש הומור פנימי שמבדר אותך, וצריך למצוא מה מתאים לו. מבחינה טכנית אנחנו למשל לומדים כל מיני סוגים של חליכות משונות, ואז כל אחד בודק איזו חליכה זורמת לו הכי טוב.

ליצנות רפואית נועדה לרפא?

יש כאלה שסוברים כך, אבל גם אם זה עוזר בתהליך הריפוי הקונבנציונלי זה חשוב. מבחנתנו אם הליצן מצליח להסב את תשומת ליבו של המטופל מהמקום שבו הוא נמצא אפילו לחמש דקות, זו עמידה במשימה. אם זה להשכיח ברזלים שתקועים ברגלים, או בשורה מרה. קרה לי גם מקרה שנאלצתי להוריד את האף האדום, ולהתיישב לא כדוקטור גיחי בדיחי, אלא כשלומית. להסתכל למטופל בעיניים ולהגיד לו 'אני מבינה ואני משתתפת בצערך'. זה לא התפקיד המקורי של הליצן, כי אנחנו לא כתף שפורקים עליה את הקשיים. אנחנו לא עובדים סוציאליים ולא פסיכולוגים. אסור לי להיכנס למקום של החולים ולהזדהות איתם, כי זה מקום של כאב ואני עלולה להיכנס לשם גם בעצמי.

איך אתם מנכיחים כאבים או קשיים?

למשל אישה קשישה שמתחילה לספר את כל הצרות שלה, אני לא אשב איתה ואקשיב, כי היא מספרת את זה לכולם. אז אני אשאל אותה 'מה את אוהבת הכי לאלו?' ו'מתי בישלת פעם אחרונה?' או 'מה הנכדים שלך אוהבים', ואז היא תתחיל להיכנס לזה. המטרה היא להביא אותה למקום שנעים לה, זיכרונות נעימים, תחושות טובות, שאו משתחרר אותו סם של אושר.

במהלך הראיון שלומית עושה הדגמה של כל מיני הבעות פנים כמו כעס, שמחה ועוד, ואז בהחלט אפשר לראות את הליצן שנמצא בתוכה, למרות שהיא בלי האף האדום. רואים גם איך שהיא יודעת להצחיק את אותו ליצן שמסתתרת בתוכה. "ליצן מקצועי", היא אומרת "זה ליצן שיוודע לעבוד מהר ממצבי רוח שונים. הרגע אתה צריך להיות עצוב ומיד אחר כך אתה חייב להיות מבסוט על החיים. זו יכולת שלומדים בקורס, וצריך להתאמן עליה הרבה. היכולת הזו גם עוזרת לשיפור איכות החיים בבית ובעבודה. כמו שאמרתי, זה קורס לחיים".

מה עוד לומדים בקורס מבחינה טכנית?

מקבלים טכניקות כמו לאפר או להתאפר, לומדים קיפולי בלונים וקסמים, כיצד לספר סיפור ולהציג עם בובות. מעבר לזה עושים סימולציות של התנהגות בבתי חולים ועם קהלים ואנשים שונים. תחום נוסף הוא פסיכולוגיה של הומור - איך הומור פועל. מה כן לעשות, ובמיוחד מה לא לעשות.

מה לא לעשות?

למשל כליצנית אני לא אשאל 'מה שלומך', אנחנו צריכים לקחת את החולה לשלומנו הטוב, ולא להשאיר אותו במצב המדוכדך בו הוא נמצא.

מה את עושה אם נכנסת לחדר ולא משתפים איתך פעולה?

הכלל הוא שתמיד כשאומרים לנו 'לא' אז אנחנו לא נדחפים, אבל לפעמים אנחנו כן מחפשים חריצים שדרכם אפשר להיכנס, ובשביל זה

אבל יש כאלה שמרגישים

לילדים קטנים: 'תעזבו אותי מהשטיות האלה'. פעם באתי לחדר של כמה נערים, ונערה אחת היתה עסוקה עם הלפטופ שלה. ואני רואה שהיא עושה את עצמה עסוקה, אבל מידי פעם מסתכלת עלי. בהמשך, אני לא יודעת איך הגעתי לכך, אבל הסתבר שהיא מנגנת בחליל. אז אמרתי לה: 'בואי נעשה תזמורת...'. הבאתי עוד ליצנית רפואית, ניפחתי בלונים ועשיתי לה חליל, ציירתי עליו כמובן חורים לאצבעות, לשניה עשיתי גיטרה, לי תופים ועשינו תזמורת. היא היתה מבסוטיט ושמרה את החליל כמוזכרת. זו דוגמא למציאת פתח שבו אפשר להיכנס.

מה עושים עם אנשים שאי אפשר לתקשר איתם?

זה קורה גם עם חולים במצב של חוסר תקשורת, אבל גם עם אנשים שפשוט שונים ממך, כמו ערבים, חרדים, אילמים, ניונג מיוחד ועוד. כל דבר שהוא חריג מהנורמה, נתקלתי פעם בכמה משפחות במחלקה הכירורגית שלא יודעים מילה בעברית, כולם היו מכפר ערבי, והם רצו לשתף פעולה. אז יש פנטומימה שזה כלי נהדר, יש את שפת הגיבריש - זו שפה שאף אחד לא מבין כולל אותה, שמסתתרת בה גם הומור מיוחד. כמובן צריך להשתמש בהבעות פנים ושפת גוף.

יש קשר ביניכם לצוות הרפואי?

בהחלט. צריך לדעת לא להסתובב בין הרגלים, אבל לפעמים הצוות קורא לנו לעזרה. תפקידנו הוא להסיט את המחשבה מהכאב. היתה למשל ילדה עם תסמונת דאון שהאמא לא הצליחה לעשות לה אינהלציה במשך עשר הדקות הדרושות. התיישבתי מול הילדה ועשיתי לה בלונים ופרצופים, וביתיים האמא הצליחה לשים לה את המסכה על הפנים למשך עשר דקות.

מי מתאים להיות ליצן רפואי?

לא כל אחד מתאים. צריך משהו פנימי שמעיד על רצון טוב ויכולת לעמוך מול קהל חולה. יש סדנת התאמה לפני הקורס והיא מסננת מי שלא מתאים. קורה גם שמוגיעים אנשים שרוצים במה ורואים רק את עצמם, או מסבירי להם יפה שזה לא בשבילם, כי צריך להיות יחד עם המטופל. ליצנית רפואיים אלו אנשים עם לב גדול של נתינה.

צריך חוש אלתור. יש הרבה דוגמאות עם נוער. חלק מבני הנוער לוקחים את זה בסבבה, שליצנות היא

כליצינית אני לא אשאל 'מה שלומך' אנחנו צריכים לקחת את החולה לשלומנו הטוב